

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Trnitá cesta k humanitě:

Nestrannost a neutralita jako principy MVČK

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013

VI. ročník SVOČ

Autor: Šárka Ošřádalová

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze, dne 10. dubna 2013

.....

Šárka Ošťádalová

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Vznik a právní vymezení MVČK.....	5
3. Z fronty do věznic - činnost Mezinárodního výboru Červeného kříže.....	6
4. V lásce a válce je vše povoleno. Nebo snad nikoliv?.....	7
5. Základní principy MVČK.....	9
6. Úhelný kámen – humanita.....	10
7. Princip nestrannosti.....	12
7.1 Z teorie do praxe – aplikace principu nestrannosti.....	14
7.2 Oprávněná kritika nebo nepochopení?.....	15
8. Ani na jedné straně – princip neutrality.....	17
8.1 Vojenská neutralita.....	18
8.2 Ideová neutralita.....	19
8.3. Mlčeti zlato - záruka diskrétnosti a důvěrnosti.....	20
8.3.1 Více stran jedné mince – k čemu vede diskrétnost?.....	20
8.3.2 Proč (ne)vypovídat a nepřístupné archivy.....	25
9. Závěr.....	26
Seznam použité literatury a zdrojů.....	28

1. Úvod

„Inter Arma Caritas.“

(Milosrdenství mezi zbraněmi)

V únoru letošního roku uplynulo přesně 150 let od založení Mezinárodního výboru Červeného kříže (dále jen „MVČK“), nezávislé mezinárodní organizace, která si jako hlavní cíl vytyčila poskytovat ochranu a pomoc civilním i vojenským obětem ozbrojených konfliktů a aktivně se podílet na rozvoji mezinárodního humanitárního práva a dohledu nad jeho dodržováním. Organizace, která v průběhu své existence získala v rámci mezinárodního společenství vskutku výjimečné postavení, ale jejíž principy a činnost zůstávají pro mnohé dodnes nesrozumitelné, nepochopitelné a často jsou podrobovány kritice.

Téma této práce jsem si vybrala jak z důvodu již zmíněného stopadesátého výročí založení organizace, tak i proto, že i po dlouhé době jejího fungování jsou to právě základní principy a myšlenky MVČK, které bývají v souvislosti s prací a činností organizace zpochybňovány a kritizovány. MVČK hraje již mnoho desítek let v mezinárodním společenství velmi důležitou a v mnoha svých aktivitách těžko zastupitelnou roli a domnívám si, že i z tohoto důvodu si tato organizace a její základní principy zaslouží zájem a pozornost.

V úvodu práce bych se nejdříve ráda zaměřila na základní a stručné představení organizace. Tedy její vznik, postavení, právní rámec jejího fungování. Následně budu věnovat pozornost hlavní myšlence, na které je činnost MVČK založena, a základním principům organizace. Podrobněji se zaměřím především na principy neutrality a nestrannosti a s nimi úzce související zásadu důvěrnosti a diskrétnosti. U každého principu vždy uvedu nejen teoretické vymezení, ale pozornost budu věnovat i praktickým zkušenostem s jeho aplikací a dodržováním a taktéž případné jeho kritice. Závěr této práce bude následně věnován stručnému zhodnocení, které si dovolím doplnit o svůj vlastní názor.

Cílem této práce není a nebude vykreslit MVČK, slovy Davida P. Forsythya, jako „heroického vůdce či marginálního sociálního pracovníka“¹. Ráda bych vytvořila stručný a komplexní přehled základních myšlenek, principů a zásad, na základě kterých MVČK funguje a přistupuje k různým problémům jak mezinárodního společenství, tak i mezinárodního práva. Domnívám se, že na činnost, principy i výsady MVČK je zapotřebí se dívat komplexně. Jinak

¹ FORSYTHE, D.: *Humanitarians*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. s. 298

před námi může vzniknout obraz mezinárodní organizace, která by mohla buďto působit poněkud bezzubým dojmem, či naopak vytvářet zdání silného hráče, který vidí a ví mnohé, ale z nějakých důvodů nevytváří dostatečnou snahu své poznatky využít ke změně k lepšímu. Cílem této práce je tedy sestavit přehled klíčových principů a zásad fungování MVČK, ty přiblížit na reálných situacích, představit jejich kritiku a následně zhodnotit, zda „prostředky plní cíl“. Tedy, zda prostředky a principy, které si MVČK za posledních 150 let zvolil, naplňují a podporují hlavní myšlenku, kvůli které organizace vznikla.

2. Vznik a právní vymezení MVČK

V únoru roku 1863 vzniká v Ženevě „Výbor pěti“², sdružení založené švýcarským obchodníkem Henry Dunantem, právníkem Gustavem Moynierem, generálem švýcarské armády Guillaumem-Henrim Dufourem, lékařem Louisem Appiou a jeho kolegou Théodorem Maunoirem. Právě Výbor pěti se stal počátečním stavebním kamenem pro vznik Mezinárodního výboru Červeného kříže. Zakládající členové se krátce po založení rozhodli přejmenovat Výbor pěti na Mezinárodní výbor pomoci zraněným³, budoucí Mezinárodní výbor Červeného kříže⁴. Cílem výboru bylo zrealizovat návrhy Henriho Dunanta, které popsal ve své knize Vzpomínka na Solferino⁵. Dunantovy myšlenky směřovaly k vytvoření sítě organizací, jež by poskytovaly, bez ohledu na příslušnost jednotlivce k té či oné straně konfliktu, lékařskou pomoc zraněným v bitvách. Jedním z cílů výboru bylo taktéž vytvořit mezinárodní závazek, smlouvu, která by signatáře zavazovala k uznání a dodržování zásad péče o zraněné příslušníky ozbrojených sil v boji.⁶

V současné době, tedy o 150 let později, je MVČK považován za apolitickou, neutrální a nezávislou organizaci *sui generis*⁷, jejíž hlavní rolí je „*pomáhat obětem ozbrojených konfliktů a vnitřních násilností, chránit jejich životy a důstojnost, působit jako neutrální zprostředkovatel. [MVČK] se rovněž snaží předcházet lidskému utrpení prosazováním a podporou mezinárodního humanitárního práva a všeobecných humanitních*

² The Committee of Five

³ International Committee for the Relief of the Wounded (ICRW)

⁴ International Committee of the Red Cross (ICRC)

⁵ DUNANT, H.: Vzpomínka na Solferino. První vydání v roce 1862.

<http://www.cervenykriz.eu/cz/mhp_knihovna/solferino.pdf> [poslední přístup 14. 4. 2013]

⁶ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv: *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 397

⁷ ONDŘEJ J., ŠTURMA P., BÍLKOVÁ V., JÍLEK D. a kolektiv. op. cit., s. 396.; *Statute of International Red Cross*. <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/icrc-statutes-080503.htm>> [poslední přístup 5.4.2013]

principiů. Řídí se a koordinuje pomocné aktivity poskytované Mezinárodním hnutím Červeného kříže a Červeného půlměsíce v situacích konfliktů.“⁸ Úloha MVČK je vymezena Ženevskými úmluvami z roku 1949⁹ a jejich Dodatkovými protokoly z roku 1977¹⁰, které udělily MVČK speciální mandát konat v případech mezinárodních, posléze i vnitrostátních, ozbrojených konfliktů a také se zasazovat o rozvoj mezinárodního humanitárního práva (dále jen „MHP“) a šířit povědomí o této specifické oblasti mezinárodního práva.¹¹

3. Z fronty do věznic - činnost Mezinárodního výboru Červeného kříže

Rozsah působnosti, ve které MVČK může operovat a operuje, vymezují, jak již bylo zmíněno výše příslušné normy mezinárodního smluvního i obyčejového práva. O jaké konkrétní činnosti se ovšem v praxi jedná a jakým způsobem MVČK postupuje?

Škála činností, které MVČK v posledních 150 letech vykonával a poskytoval, je značně široká a vždy se odvíjela od potřeb dané doby. Mezi již tradiční aktivity MVČK patří poskytování lékařské pomoci zraněným příslušníkům ozbrojených sil v poli, doručování humanitární pomoci civilním osobám v oblastech konfliktů, navštěvování zadržovaných osob, doručování osobní korespondence mezi zadržnými či zajatými osobami a jejich rodinnými příslušníky, pomoc s hledáním pohřešovaných osob a sjednocování rodin rozdělených ozbrojenými konflikty, šíření povědomí o MHP, monitorování dodržování MHP a také dlouhodobá práce na rozvoji MHP.

Zapojení MVČK můžeme najít téměř v jakémkoliv časově či plošně významnějším ozbrojeném konfliktu, který v posledních padesáti letech vypukl. Od války na Korejském poloostrově, přes válku Vietnamskou, Kambodžu za vlády Rudých Khmerů, Válku v Perském

⁸ Ibid.

⁹ První Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. 75 UNTS 31/[1958]; Druhá Ženevská úmluva o osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři. 75 UNTS 85/[1958]; Třetí Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci. 75 UNTS 135/[1958]; Čtvrtá Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války. 75 UNTS 287/[1958].

¹⁰ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů 1125 UNTS 3/[1991]; Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter 1125 UNTS 609/[1991].

¹¹ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv: op. cit., s. 397.; *The ICRC Mandate and Mission*. ICRC. < <http://www.icrc.org/eng/who-we-are/mandate/overview-icrc-mandate-mission.htm> > [poslední přístup 5. 4. 2013]; SHAW, M. N.: *International Law*. 6. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 1201.

zálivu, 90. léta na území bývalé Jugoslávie, Somálsko (1991-1992), po monitorování podmínek v detenčním zařízení v Guantanamo Bay a poskytování kurzů první pomoci americkým a talibanským jednotkám v Afghánistánu¹².

Vzhledem ke způsobu, jakým MVČK operuje, tedy ve znamení maximální diskrétnosti, bez využívání mediálního tlaku a pokud možno ve spolupráci se zúčastněnými vládami, je nicméně poměrně problematické získat o činnosti a konkrétních akcích MVČK jasné a detailní informace.

4. V lásce a válce je vše povoleno. Nebo snad nikoliv?

„Učiňme válku lidštější.“ Toto je hlavní myšlenka, která před 150 lety vedla k založení MVČK. Je to však možné? A je to správné?

Cíl války se od počátku věků nezměnil – hlavní je vyhrát. A po mnoho staletí to byl právě v nadpisu uvedený citát, který ovládal válečné pole i strategii. Války se vedly bez ohledu na zraněné vojáky, dotčené civilní obyvatelstvo, poničená města, rozbořené domy, nemocnice, školy, kostely. Dle Cicerova „*Inter arma silent leges.*“. Pro podobná slova ale není zapotřebí zůstat v daleké antice. V 17. století slavný holandský právník a filosof Hugo Grotius prohlásil, že: „*Vše, co poslouží věci války, je dovoleno.*“¹³ Podobný názor sdílel i pruský generál Carl von Clausewitz (1780 – 1831), autor knihy „O válce“¹⁴, který snahy omezit či nějak limitovat zuřivost a krutost války považoval za nemožné až absurdní.¹⁵ „*Válka je akt síly, který, teoreticky, nemá žádné hranice.*“¹⁶

Byla to právě v úvodu práce zmíněná bitva u Solferina, která dala impuls ke vzniku nejen MHP, ale i MVČK. A také novému pohledu na válku, který se naprosto odlišoval od dosavadních zvyklostí – učiňme válku lidštější. Tento přístup se stal pro nově vzniklý MVČK hybnou silou a hlavním cílem. Sklidil ovšem, a stále i v dnešní době někdy sklízí, kritiku a pochybnosti o jeho smysluplnosti a účelnosti.

¹² FORSYTHE, D.: op. cit., s. 27 - 171

¹³ „Everything which serves the cause of war is permitted.“ STECK, R.: *In Its Humanitarian Action, the International Committee of the Red Cross Applies Strict Neutrality and Secrecy*. The European Institute. Srpen-září 2010. < <http://www.europeaninstitute.org/August-September-2010/in-its-humanitarian-action-the-international-committee-of-the-red-cross-applies-strict-neutrality-and-secrecy.html>> [poslední přístup 8. 4. 2013]

¹⁴ „Vom Kriege“

¹⁵ „We can never introduce a modifying principle into the philosophy of war without committing an absurdity.“ WEERAMANTRY, C. G.: *Universalizing International Law*. Martinus Nijhoff Publishers. 2004. s. 511

¹⁶ COLLINS, E.: *War, Politics and Power*. Chicago: 1962. s. 65 v WEERAMANTRY, C.G.: op. cit., s. 511

Britskému admirálovi, Lordu Fisherovi, je v souvislosti se shoením atomové pumy na japonské město Hiroshima připisován výrok, že „*Podstatou války je násilí a umírněnost ve válce je pitomost.*“¹⁷ Kritici „zlidšťování války“ často argumentovali tvrzením, že žádná ze stran nebude ochotna se umírnovat či omezovat, jestliže by to pro ni mělo znamenat možnou prohru, a je to tudíž koncept „totální války“, který představuje nejrychlejší cestu k dosažení vítězství té či oné strany a tedy zároveň i k ukončení války a lidského utrpení.¹⁸ S možným „zbytečným“ prodlužováním války je spojena i otázka pomoci raněným vojákům. Někteří kritici přístupu MVČK tvrdí, že poskytováním podpory bojujícím stranám skrze ošetřování zraněných vojáků organizace pouze prodlužuje konflikt, neboť tím usnadňuje a zrychluje opětovný návrat těchto jednotlivců do boje.¹⁹

Na tyto argumenty můžeme odpovědět dvěma různými způsoby. Zaprvé z pohledu maximální možné ochrany lidských životů – samotným smyslem existence MVČK je chránit oběti válek a ozbrojených konfliktů a pomáhat jim. Není v lidských možnostech spočítat, kolik životů za dobu své existence MVČK zachránil, je však velmi pravděpodobné, že bez jeho činnosti by počet obětí, které zemřely zbytečně, byl mnohem větší. Zároveň pokud bychom přistoupili na argument, že ozbrojeným konfliktům by mělo být umožněno vypuknout do neomezené šíře, intenzity a krutosti až do finálního vyčerpání všech zdrojů a prostředků, znamenalo by to návrat pojetí humanity o minimálně 150 let a vzhledem k dnešní technologické vyspělosti a zbrojní vybavenosti nejen světových mocností by takovýto scénář mohl být pro současnou civilizaci scénářem fatálním.²⁰ Druhým faktorem vyvracejícím výše zmíněnou kritiku a odsouvajícím představu neomezeného vedení ozbrojeného konfliktu je aktuální stav MHP. Žádný ze států mezinárodního společenství v současné době nevzývá ani veřejně nepodporuje teorii neomezené a totální války či takovéto vedení ozbrojeného konfliktu²¹ a na prakticky všechny státy se vztahují závazky vyplývající ze Ženevských úmluv z roku 1949, ať už na základě toho, že jsou jejich smluvními stranami nebo z titulu mezinárodního obyčejového práva.²²

¹⁷ „The essence of war is violence and moderation of war is an imbecility.“ CASTEX, R.: *Strategic Theories*. Naval Inst Press. 1994. s. 374

¹⁸ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 176

¹⁹ BERRY, N.: *War and the Red Cross: The Unspoken Mission*. New York: St Martins Press, 1997. s. 4

²⁰ YODDER, J.: *Just War Tradition: Is It Credible?*. Christian Century. 1991. s. 298

²¹ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 176

²² Neomezené a humanitární právo ignorující vedení ozbrojeného konfliktu není možné ani v případě konfliktů vnitrostátních. Přestože ne všechny státy jsou signatáři Dodatkového protokolu II. k Ženevským úmluvám (1977), který tento druh konfliktů upravuje, lze na vnitrostátní konflikty aplikovat společný čl. 3 Ženevských úmluv, který představuje a nařizuje alespoň minimální standard zacházení.

5. Základní principy MVČK

K prvnímu, neoficiálnímu, formulování principů a zásad, dle kterých by měl MVČK fungovat, došlo již v roce 1857 jedním ze zakladatelů organizace – Gustavem Moynierem. Dle G. Moyniera měla nově vzniklá organizace umět předvídat (tedy připravovat se na potenciální akce již v době míru), být solidární (povinnost národních společností pomáhat si navzájem), centralizovaná (v každé zemi měla existovat pouze jedna národní společnost) a pracovat vzájemně (tedy dodržovat povinnost pomáhat všem bez ohledu na příslušnost k té či oné bojující straně nebo národnosti). Principy však v této době sepsány nebyly a nezmiňoval je podrobněji ani Statut MVČK²³ přijatý v roce 1915, který pouze ukládal Výboru „*chránit základní a univerzální principy, na nichž je organizace založena*“, aniž by je blíže specifikoval.²⁴ K tomu poprvé dochází až při revizi Statutu o šest let později, kdy jsou jako hlavní principy vyhlášeny – nestrannost, politická, náboženská a ekonomická nezávislost, světovost Červeného kříže a rovnost národních společností. Klíčový princip – princip humanity, byl považován za natolik samozřejmý, že ve výčtu paradoxně chyběl.²⁵ V druhé polovině 20. století se jasným definováním a ustanovením principů MVČK začal zabývat významný právní teoretik a odborník v oblasti mezinárodního humanitárního práva, Jean Pictet²⁶. Jeho zkoumání a úsilí vedly v roce 1965 na XX. Mezinárodní konferenci Červeného kříže k vyhlášení souboru sedmi Základních principů, který zavazuje všechny složky Hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce.²⁷ Principy jsou vázány nejen samotné orgány a organizační jednotky Hnutí, ale také každý jednotlivý člen, zaměstnanec či dobrovolník.

Sedm základních princip je – HUMANITA, NESTRANNOST, NEUTRALITA, NEZÁVISLOST, DOBROVOLNOST, JEDNOTA a SVĚTOVOST. Přestože se na následujících stránkách zaměřím především na principy humanity, nestrannosti a neutrality, je na místě zdůraznit, že všechny principy jsou vzájemně pevně propojené a provázané a je nutné je chápat komplexně.

Plné znění, komentář a seznam signatářů Ženevských úmluv a Dodatkového protokolu II k Ženevským úmluvám <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/CONVPRES?OpenView>> [poslední přístup 9. 4. 2013]

²³ *Statute of International Red Cross*. op. cit.

²⁴ *Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce*. Noviny Červeného kříže, číslo 3. 2010.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Viz. k osobnosti Jeana Picteta - BUGNION, F.: *Hommage à Jean Pictet*. Revue internationale de la Croix-Rouge. 2002. <<http://www.icrc.org/fre/resources/documents/misc/5fzjhb.htm>> [poslední přístup 9. 4. 2013]; ŠVEJNOHA, J.: *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého Červeného kříže, 2008. s. 137

²⁷ Tedy Mezinárodní výbor Červeného kříže, všech 186 národních společností Červeného kříže (popř. Červeného půlměsíce nebo Davidovy hvězdy) a jejich mezinárodních federací Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

6. Úhelný kámen – humanita

„Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce vzniklo z potřeby přinášet pomoc raněným na bitevním poli bez jakékoliv diskriminace. Toto hnutí se snaží – v národním i mezinárodním měřítku – za všech okolností předcházet a zmírňovat lidské utrpení. Chce chránit lidský život a zdraví a zajistit respektování lidské bytosti. Napomáhá vzájemnému porozumění, přátelství, spolupráci a trvalému míru mezi všemi národy.“²⁸

Princip humanity je základním a ústředním principem MVČK. Samotný pojem „humanita“ (z francouzského „l’humanité“) lze dle Slovníku francouzského jazyka od Émila Littrého²⁹ vyložit jako „aktivní pocit dobré vůle vůči lidstvu“.³⁰

Ve spojení s MVČK nese pojem humanity dvojí význam. Zaprvé představuje způsob jednání MVČK a za druhé samotný cíl snažení organizace. Obsahuje v sobě závazek mírnit lidské utrpení – tedy poskytování pomoci, ať už válečným zajatcům, vězněným osobám, obětem přírodních katastrof či jiným slabým a zranitelným skupinám, a zároveň také závazek předcházet utrpení – tedy postupovat iniciativně a snažit se přijímat a podněcovat k přijímání dostatečných preventivních opatření k ochraně potenciálně trpících osob. Do této oblasti patří i iniciativa v oblasti rozvoje MHP či rozšiřování znalostí a povědomí o MHP.

Činnost MVČK je založena na filosofii tzv. realistického optimismu, který odmítá zoufalství a ztrátu naděje, ovšem na druhé straně se snaží u trpících nevyvolávat nereálná očekávání a přistupovat ke svému poslání realisticky. Jakkoliv se tedy myšlenka humanity může zdát velmi idealistickou, při bližším zkoumání zjistíme, že MVČK si v posledních 150 letech vybudoval značně pragmatický a realistický postoj.

Toto lze vysledovat již na samotném přístupu MVČK k jednotlivým vládám či potažmo rebelům, na jejichž území (nebo území, které mají pod faktickou kontrolou) se MVČK snaží operovat³¹. Již od svého počátku organizace vždy postupovala především cestou kooperace a spolupráce. Tedy, MVČK se snaží k potřebným osobám dostat především skrze

²⁸ „International Red Cross and Red Crescent Movement, born of desire to bring assistance without discrimination to the wounded on the battlefield, endeavors, in its international and national capacity, to prevent and to alleviate human suffering wherever it may be found. Its purpose is to protect life and health and to ensure respect for the human being. It promotes mutual understanding, friendship, cooperation and lasting peace amongst all people.“

The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent, Geneva: MVČK, 1996. s. 2.

²⁹ LITTRÉ, É.: *Le Dictionnaire de la langue française*. 1877. <http://littre.reverso.net/dictionnaire-francais/definition/humanit%C3%A9> [poslední přístup 8. 4. 2013]

³⁰ „Sentiment actif de bienveillance pour tous les hommes.“ Ibid.

³¹ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 174

spolupráci s příslušnými vládami, státními orgány, vedeními ozbrojených skupin. Dle D. Forsytha se právě v tomto projevuje dlouhodobý vliv švýcarského pohledu na válku na vedení MVČK – tedy postupovat spíše pragmaticky než idealisticky a upřednostnit přizpůsobení se systému dotyčného státu před snahou samotný systém změnit.³²

Princip humanity je tedy především o poskytování ochrany a pomoci. Důležité je ovšem také si uvědomit, jak vysoká míra a úroveň ochrany a pomoci je tímto myšlena. Jedním z důvodů, proč se dle D. Forsytha MVČK dlouhodobě daří se k ohroženým osobám dostat a je mu umožněno jim poskytovat alespoň základní pomoc, je fakt, že organizace nevyžaduje po zodpovědných subjektech dodržování vysoké úrovně ochrany a zacházení. MVČK nevyžaduje propuštění nezákonně zadržovaných osob, ale vyžaduje „pouze“ dodržování minimálního standardu humánního zacházení³³. Nepožaduje např. pro nezákonně zadržované, aby jim bylo poskytnuto drahé ošacení, potraviny či ubytování, ale tlačí na udržování alespoň základních lidských podmínek. Stejně tak nepožaduje detailní informace o stavu zadržovaných osob, ale uspokojí se s relativně základními informacemi, které dále poskytne rodině zadržovaného.³⁴ Jak se vyjádřil jeden z bývalých delegátů MVČK, snaha o ochranu a zachování humanity je často: „*snahou přinést alespoň určitou míru lidskosti, vždy nedostačující, do situací, které by vůbec neměly existovat*“.³⁵ Nelze ovšem opomenout fakt, že podmínky, které můžou být pro běžného člověka nepředstavitelné a pro MVČK znamenají balancovat na hranici minimálního standardu lidského zacházení, často připadají státním či nestátním subjektům, které mají nad zadržným (či zajatým) přímou kontrolu, přehnaně štědré a velkorysé. MVČK se sice s postupem času snaží minimální standard lidského zacházení zvyšovat, avšak v rámci poskytnutí alespoň nějaké pomoci často radši klade nižší nároky, než aby zadržené či zajaté o možnost získání pomoci připravil úplně.³⁶

³² Ibid., s. 170

³³ Viz. IGNATIEFF, M.: *Warrior's Honor: Ethnic War and the Modern Conscience*. Holt Paperbacks, 1998. s. 147

³⁴ Když někteří občané USA hledali způsob, jak doručit povzbudivé zprávy osobám zadržným na Guantanamo Bay v rámci „války USA s terorismem“, MVČK odmítl tyto zprávy předat, přestože mohly povzbudit morálku vězňů, s tím, že pouze rodinní příslušníci mají právo na komunikaci se zadržnými.

Viz. FORSYTHE, D.: op. cit., s. 180

³⁵ „An effort to bring a measure of humanity, always insufficient, into situations that should not exist.“ RIEFF, D.: *A Bed for the Night: Humanitarianism in Crisis*. Simon&Schuster, 2002. s. 178

³⁶ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 181

7. Princip nestrannosti

„Krev má vždy a všude stejnou barvu.“

- Jean Pictet

Druhý princip MVČK, princip nestrannosti, nazývaný také někdy jako princip rovnost či nediskriminace, praví: *„Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce nečiní žádné rozdíly založené na národnosti, rase, náboženství, sociálního zařazení či politické orientace. Pomoci jednotlivcům se věnuje výlučně úměrně jejich utrpení a prioritou jsou případy nejnaléhavější tísně.“*³⁷

Princip nestrannosti, jak již jeho znění napovídá, přísně zakazuje brát při pomáhání tomu či onomu jednotlivci v potaz jakékoliv jiné faktory vyjma objektivní naléhavosti stavu jedince. Princip nestrannosti je úzce propojen s principy humanity a neutrality a je jednou z klíčových zásad při poskytování pomoci a ochrany MVČK.

Po dlouhá staletí to byla především příslušnost k určité straně konfliktu, která primárně rozhodovala o tom, zda vůbec, a pokud ano, tak do jaké míry, bude např. raněným vojákům poskytnuta lékařská pomoc a ošetření. Vojáci z nepřátelského tábora bývali často ponecháváni svému osudu, a pokud jim byla vůbec poskytnuta pomoc, tak zpravidla až jako posledním – po ošetření vlastních vojáků, bez ohledu na to, jak vážný jejich zdravotní stav byl. Pomoc raněným z nepřátelené strany tedy rozhodně nebyla automatická. Když chtěl H. Dunant po bitvě u Solferina ošetřovat nejen francouzské vojáky, ale i rakouské, musel si vyžádat povolení od francouzských státních orgánů. Toto se poprvé výrazně změnilo, alespoň na poli humanitárního práva, s vytvořením a přijetím První ženevské úmluvy v roce 1864, která jasně stanovila, že: *„Voják vyřazený z boje zraněním či nemocí bude sebrán a ošetřen, ať patří ke kterémukoliv národu.“*³⁸ Kritériem, na které se nesměl brát ohled, byla ovšem pouze národnost, až velká revize úmluvy v roce 1949 znění výrazně rozšířila na *„S osobami, které se přímo neúčastní nepřátelství, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně, a osob, které byly vyřazený z boje nemocí, zraněním, zadržením nebo jakoukoli jinou příčinou, bude se za všech okolností zacházet lidsky, bez jakéhokoli nepřítivého rozlišování založeného na rase, barvě, náboženství či víře, pohlaví, rodu či majetku nebo na jakémkoli*

³⁷ Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Noviny Červeného kříže, číslo 5. 2010.

³⁸ „Wounded or sick combatants, to whatever nation they may belong, shall be collected and cared for.“ První Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. 1864. <<http://www.icrc.org/ihl.nsf/full/120?opendocument>> [poslední přístup 11. 4. 2013]

jiném obdobném znaku.“³⁹ Poslední část věty zároveň indikuje, že jakákoliv diskriminace je zakázána a kritéria uvedená v textu slouží pouze jako možné příklady.⁴⁰ Zatímco do smluvního mezinárodního práva se princip nestrannosti, potažmo zákaz diskriminace, dostal v takto rozšířené podobě až po skončení druhé světové války, MVČK jej pojal jako jednu z klíčových zásad již v prvních letech svého fungování.

S principem nestrannosti je neodmyslitelně propojen výše zmíněný zákaz diskriminace. V praxi se tedy všechny složky Hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce musí striktně vyhnout jakékoliv formě diskriminace či naopak zvýhodňování, ať už jednotlivců či skupin, v průběhu jakékoliv své činnosti. Stejně jako je nepřípustné rozlišovat, komu bude pomoc či ochrana poskytnuta, na základě jeho národnosti, příslušnosti ke straně konfliktu, politického smýšlení apod., tak se zaměstnanci a členové Hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce musí zásadně vyhýbat jakémukoliv ovlivnění na základě vlastních sympatií, orientace, náboženského vyznání a dalších podobných kritérií.⁴¹

Princip nestrannosti sice vyžaduje „nebranní stran“, tedy neupřednostňování té či oné skupiny nebo strany, na druhou stranu ovšem neznamená, že se všem osobám má dostat stejné kvantity pomoci či ochrany či že by měla být pomoc rozdělována např. dle známého principu „Kdo dřív přijde, ten dřív bere.“ Princip výslovně konstatuje, že pomoc je poskytována úměrně dle její potřeby, tedy stupni naléhavosti utrpení daného člověka. Čímž se po zákazu diskriminace dostáváme k druhé podstatné složce principu nestrannosti – zásadě proporcionality. Dle Jeana Picteta nás zásada proporcionality vede k tomu, abychom „ulevovali jednotlivcům od jejich utrpení v poměru k jejich utrpení a určovali prioritu podle míry urgentnosti“⁴² a také k tomu, že: „Dostupná pomoc by měla být rozdělena s ohledem na relativní závažnost potřeb jednotlivce a dle jejich naléhavosti.“⁴³ Tedy, přednost má být dána vážně zraněným před lehce zraněnými, méně odolnějšími skupinám osob – například dětem nebo starším lidem, před skupinami odolnějšími, urgentnějšími případy před případy, které mohou počkat. Zásada proporcionality tak svým způsobem zavádí určitou míru nerovnosti –

³⁹ První Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. 75 UNTS 31/ [1958]

⁴⁰ *The Fundamental Principles of the Red Cross and Red Crescent*. op. cit., s. 5.

⁴¹ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 1979. s. 26.

<http://www.ifrc.org/PageFiles/40669/Pictet%20Commentary.pdf> [11. 4. 2012]

⁴² „[The principle of proportionality] endeavours to relieve the suffering of individuals in proportion to the degree of their suffering and to give priority according to the degree of urgency.” Ibid. s. 27

⁴³ „The help available shall be apportioned according to the relative importance of individual needs and in their order of urgency.” Ibid. s. 27

upřednostňuje určité osoby před jinými, ovšem stále se stejným cílem – poskytnout největší pomoc těm nejpotřebnějším, a tedy - zachránit nejvíce životů a zmírnit co možná nejvíce lidského utrpení. Jak prohlásil výkonný vice-president britského Červeného kříže v roce 1946, Sir John Kennedy, „*Pro Červený kříž platí pouze jedno pravidlo – největší pomoc té největší potřebě.*“⁴⁴

7. 1 Z teorie do praxe – aplikace principu nestrannosti

Přestože se na první pohled zdá princip nestrannosti býti jasným a očividným, jeho reálná aplikace je náročná, čelí mnoha problémům a leckdy se také setkává s nepochopením či kritikou, ať už od veřejného mínění nebo zúčastněných států a jiných entit mezinárodního práva. Začněme nejdříve se samotnou aplikací a dodržování tohoto principu „v terénu“.

Jakým způsobem se princip neutrality aplikuje v reálných situacích, si můžeme přiblížit na příběhu z protivládního povstání v rámci „arabského jara“⁴⁵ v Egyptě. Členka egyptského Červeného měsíce popisuje situaci, kdy členové Červeného měsíce poskytovali pomoc protestujícím zraněným při potyčce s vládními vojáky a jeden z dobrovolníků jí přišel oznámit, že našel zraněného vládního vojáka, a ptal se, zda mu může pomoci či nikoliv, neboť to byla právě armáda, která měla na svědomí většinu zraněných, které právě ošetřovali, a on měl obavy, že by mohl být obviněn z napomáhání právě těm, kteří sami útočí. Dle principu nestrannosti je zřejmé, že právě v takovéto situaci bylo právem i povinností členů a dobrovolníků Červeného měsíce pomoci nejen zraněným protestujícím, ale také samozřejmě i zraněnému vládnímu vojákov, neboť Hnutí Červeného kříže a Červeného měsíce „*Tu není pro jednu či druhou stranu konfliktu, ale je tu pro ty, kteří potřebují pomoc, bez přidávání se k té či oné straně nebo názoru.*“⁴⁶

V některých případech bývá ovšem těžké rozlišit, která ze zúčastněných osob či skupin vyžaduje pomoc urgentněji. V ideálním světě by bylo dostatku pomoci pro všechny, nicméně ve světě reálném, kde jsou prostředky omezené, bývá někdy nutné učinit rozhodnutí a stanovit, kdo bude mít přednost. Častým problémem Hnutí Červeného kříže a Červeného

⁴⁴ TAVEL, M.: *Le volontariat dans la Croix-Rouge*. Revue Internationale de la Croix-Rouge. Vol. 61, Issue 719. International Committee of the Red Cross, 1979. s. 250

⁴⁵ Viz. Arab Uprisings. BBC News. <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12813859>> [poslední přístup 12. 4. 2013]

⁴⁶ Video: *Impartiality: view from a Red Crescent volunteer in the field*. MVČK, 2013. <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/audiovisuals/video/2013/01-22-egypt-video-impartiality-neutrality.htm>> [poslední přístup 11. 4. 2013]

půlměsíce, především pak národních společností, bývalo a stále ještě někdy je upřednostňování vlastních státních příslušníků před cizinci.

Během druhé světové války, MVČK pomáhal při převozu a distribuci „pomocných balíčků“ pro vězně v zajateckých táborech, které obdržel v zemích původu dotyčných vězňů. Existovalo ovšem mnoho vězňů, kterým žádné balíčky určeny nebyly, neboť jejich země na vytvoření a vyslání takového druhu pomoci neměly prostředky. MVČK úkol přijal s přesvědčením, že napomůže ulehčení utrpení alespoň některých vězňů, nicméně pomoc nemířila ke všem. MVČK se sice snažil několikrát domluvit s donorskými zeměmi, aby pomoc poskytl nikoliv pouze svým státním příslušníkům, ale i těm, kteří ji nejvíce potřebovali, avšak tento návrh byl úspěšný pouze v malém množství případů. Stejně tak se většina národních společností Červeného kříže za druhé světové války zaměřovala na vysílání pomoci především příslušníkům svého státu držených nepřátelskou stranou, nikoliv taktéž na poskytování pomoci a asistence zajatcům nepřítele držených na území jejich vlastního státu.⁴⁷

7. 2 Oprávněná kritika či nepochopení?

Reálná aplikace principu nestrannosti se někdy, především ve vypjatých situacích ozbrojených konfliktů, setkává s kritikou⁴⁸ a, dle mého názoru, také s určitým nepochopením jeho podstaty i samotné pozice a funkce MVČK. Podstatou MVČK je humanita, nestrannost a neutralita. Nestrannost, zjednodušeně řešeno, znamená dívat se pouze na míru utrpení, nikoliv na národnost, rasu, ale také například na činy. Těžce zraněný voják, který včera umučil dva vesničany a nařídil útok na místní nemocnici, bude mít stejné právo na ošetření jako těžce zraněný vesničan. Jestliže budou vojáková zranění vážnější, bude mít přednost on. I toto je ona nestrannost, která bývá někdy nejen pro osoby přímo i nepřímo zapojené do boje těžko pochopitelná a snesitelná. Ze své pozice a na základě principu neutrality, kterému se budeme věnovat v následující kapitole, MVČK nebere při poskytování pomoci ohled na to, kdo daný konflikt začal či nezačal, neřeší, kdo je oběť a kdo útočník. Zraněným osobám se dostává ošetření a pomoci na základě toho, že jsou lidé a že pomoc potřebují. To jsou jediné dvě podmínky. Na ostatní faktory se nebere ohled.

⁴⁷ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet.* op. cit., s. 28

⁴⁸ *Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce.* Noviny Červeného kříže, číslo 5. 2010; Viz. IGNATIEFF, M.: op. cit.

V roce 2010 vyvolal vlnu pozdvižení a v některých případech i kritiky⁴⁹ článek britského deníku The Guardian⁵⁰, ve kterém noviny přinesly informace o tom, že MVČK v Afghánistánu poskytoval od roku 2006 kurzy první pomoci a taktéž sady první pomoci (lékárničky), a to jak afghánské policii, tak i příslušníkům Talibanu⁵¹, radikální ozbrojené opoziční skupin. Dle informací The Guardian MVČK měl v samotném dubnu 2010 poskytnout lékařský výcvik více než 70 příslušníkům Talibanu včetně některých vysoce postavených představitelů. Mluvčí MVČK Christian Cardon uvedl, že organizace v reakci na článek obdržela rozhořčené zprávy od lidí z celého světa. Stejně tak měla být tato činnost MVČK považována představiteli afghánského ministerstva obrany za přinejmenším vysoce kontroverzní.⁵² Je žádoucí dodat, že vedení NATO na uveřejněné informace reagovalo slovy mluvčí organizace v Kábulu následovně: „NATO chová vysoký respekt pro humanitární práci vykonávanou MVČK a uznává, že pro její vykonávání je nezbytné, aby byla činěna nestranně.“⁵³

Přes některé nesouhlasné či váhavé reakce právě tento případ byl typickou ukázkou aplikace principu nestrannosti. Jestliže školení a lékařskou výbavu dostávaly afghánské policejní a bezpečnostní jednotky, MVČK s cílem poskytovat všem stranám konfliktu stejnou ochranu a pomoc se rozhodl umožnit totéž i druhé straně účastníci se vnitrostátního ozbrojeného konfliktu – tedy příslušníkům Talibanu. Opět bez ohledu na to, řečeno s určitou nadsázkou, komu vládne „temná síla“. Slovy Jeana Picteta: „Nelze sloužit zároveň spravedlnosti a dobročinnosti. Je zapotřebí si vybrat. Červený kříž si již před dlouhou dobou zvolil dobročinnost.“⁵⁴

⁴⁹ ALBON, CH.: *Taliban Combat Medicine, ICRC Neutrality*. Conflict Health. 2010. <<http://conflicthealth.com/taliban-combat-medicine-icrc-neutrality/>> [poslední přístup 11. 4. 2013]; *Taliban learning first aid from Red Cross workers*. The Washington Times. 26. 5. 2010. <<http://www.washingtontimes.com/news/2010/may/26/taliban-learning-first-aid-from-red-cross-workers/?page=all>> [poslední přístup 11. 4. 2013]

⁵⁰ *Red Cross gives first aid lessons to Taliban*. The Guardian. 25. 5. 2010. <<http://www.guardian.co.uk/world/2010/may/25/red-cross-first-aid-taliban>> [11. 4. 2013]

⁵¹ Viz. *Terrorist Organization Profile: Taliban*. National Consortium for The Study of Terrorism and Responses to Terrorism. University of Maryland.

<http://www.start.umd.edu/start/data_collections/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=4279> [11. 4. 2013]
⁵² *Red Cross gives first aid lessons to Taliban*. op. cit.; *Red Cross Unapologetic About Taliban First-Aid Help*. NPR. 26. 5. 2010. <<http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=127138105>> [poslední přístup 12. 4. 2013]

⁵³ „NATO has tremendous respect for the humanitarian work carried out by the ICRC and we recognise the need for this work to be carried out impartially. *Red Cross gives first aid lessons to Taliban*. op. cit.

⁵⁴ “One cannot at the same time serve justice and charity. It is necessary to choose. The Red Cross, for a long time, has chosen charity.” PICTET, J.: *Le droit humanitaire et la protection des victimes de la guerre*. Leiden: Sijthoff, 1973. s. 148

Důraz MVČK na nestrannost a neutralitu se projevil i 80. letech v Kambodže. Princip nestrannosti a neutrality vyžadují, aby MVČK mohl nabídnout pomoc a úlevu od utrpení všem stranám v konfliktu. Z tohoto důvodu v roce 1979 MVČK odmítl distribuci potravin v hladověním zubožené Kambodže, neboť nemohl získat ujištění, že bude moci doručit potraviny všem – jak bývalým příslušníkům Rudých Khmerů, tak i obětem jejich režimu⁵⁵. Jiné mezinárodní organizace, například Oxfam, se oproti tomu rozhodly na limitace přistoupit, aby se potraviny dostaly alespoň k některým z hladovějících.⁵⁶

8. Ani na jedné straně - princip neutrality

*„Nejtemnější místa v pekle jsou vyhrazena těm,
kteří si v časech morální krize zachovávají svou neutralitu.“*

- Dante Alighieri (Božská komedie)

Jestliže o principu nestrannosti řekneme, že se někdy setkává s kritikou a nepochopením, pak o princip neutrality toto platí minimálně dvojnásob. Samotný princip neutrality sestává ze tří hlavních složek – vojenská neutralita, ideologická neutralita a důvěryhodnost. Po představení principu neutrality jako celku se na každou jeho část zaměřím podrobněji.

„Aby si Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce uchovalo důvěru všech, neúčastní se nikdy na nepřátelských akcích ani na sporech politického, náboženského, rasového či ideologického rázu.“⁵⁷

Pojem „neutralita“ (neutral, neutralité) pochází z řeckého „neuter“⁵⁸, neboli volně přeloženo „ani jeden, ani druhý“. Neutralita tedy představuje do určité míry negativní závazek – nestát se součástí té či oné strany, nepřidávat se, nepřiklánět se, nepodporovat. „Nebýt ani jedno.“ Stejně tak pro MVČK princip neutrality představuje sebeomezení, neboť: *„Neutrální člověk odmítá tvořit si názor.“⁵⁹* V tomto se liší od principu nestrannosti, který naopak

⁵⁵ Annual Report 1979. MVČK. Ženeva: MVČK, 1980. s. 40.

⁵⁶ Viz. FORSYTHE, D.: op. cit., s. 95

⁵⁷ Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Noviny Červeného kříže, číslo 1. 2011.

⁵⁸ Neuter. The Free Dictionary. <<http://www.thefreedictionary.com/neuter>> [poslední přístup 11. 4. 2013]

⁵⁹ „The neutral man refuses to make a judgment.“ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet.* op. cit., s. 34

požaduje „posouzení situace dle předem stanovených pravidel“.⁶⁰ Neutralita tedy pro MVČK vytváří limitaci v jeho chování – např. zdrženlivost v odsuzování činů různých politických subjektů. Oproti tomu princip nestrannosti klade na organizace povinnost činit - přistupovat ke všem stranám konfliktu stejným způsobem.⁶¹

Členové a dobrovolníci MVČK nejsou povinni být vnitřně názorově neutrální, ale musí se tak chovat a vystupovat.⁶² Hlavním cílem tohoto přístupu, neutrality a neutrálního postavení, je, jak vyplývá z první věty znění principu, zachování důvěry a důvěryhodnosti MVČK vůči všem stranám konfliktu. Pokud by byla organizace podezírána z toho, že se přiklání k jedné ze stran sporu, vynáší strategické informace nebo ať už přímo nebo nepřímo jedné ze stran napomáhá, vážně by to poškodilo její důvěryhodnost a vedlo by to ke ztrátě jejího specifického postavení – a tím pádem tedy velmi pravděpodobně i ke ztrátě možnosti dostat se k osobám, které pomoc potřebují. Princip neutrality je naprosto zásadní nejen pro efektivní a smysluplné fungování MVČK, ale také pro samotné přežití organizace. Právě díky jeho striktnímu dodržování je organizace schopna operovat v situacích a oblastech, do kterých byl jiným, politicky či ideologicky orientovaným organizacím vstup zakázán. Například během ozbrojeného konfliktu v Somálsku v 90. letech 20. století byl MVČK jedinou organizací, které byl umožněn přístup do mogadišského přístavu.⁶³

8. 1 Vojenská neutralita

Vojenská neutralita MVČK znamená, že „Červený kříž se nebude přiklánět na žádnou ze stran v jakémkoliv typu ozbrojených konfliktů.“⁶⁴ Dle Ženevských úmluv⁶⁵ osoby starající se o zraněné nebo nemocné, ať už se jedná o příslušníky vojenského zdravotního personálu nebo členy Národní společnosti Červeného kříže, jsou chráněny a musí být chráněny – a to i na bitevním poli. Stejně jako např. nemocnice je tento zdravotnický personál chráněn a nesmí na něj být útočeno. Esencí tohoto pravidla je mimo jiné skutečnost, že takovýto personál se

⁶⁰ „[the one who is impartial] judges a situation in accordance with preestablished rules“ Ibid.

⁶¹ Viz. FORSYTHE, D.: op. cit., s. 191

⁶² *Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce*. Noviny Červeného kříže, číslo 1. 2011.

⁶³ NAFZIGER, E., WAYNE, F. a VAYRYNEN, R. (eds.): *War, Hunger and Displacement*. Vol. 2. Oxford: Oxford University Press, 2000 . s. 220.

⁶⁴ „The Red Cross may not take sides in armed conflicts of any kind.“ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet*. op. cit., s. 35

⁶⁵ První Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. 75 UNTS 31/ [1958]; Druhá Ženevská úmluva o osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři. 75 UNTS 85/[1958]; Třetí Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci. 75 UNTS 135/[1958]; Čtvrtá Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války. 75 UNTS 287/ [1958].

boje neúčastní, neparticipuje na něm, nepomáhá mu – stojí mimo něj a jeho hlavním cílem je pomáhat zraněným a nemocným. Jedná se tedy o minci, která má dvě strany – na zdravotnický personál, potažmo do této kategorie právě můžeme zařadit i členy Červeného kříže, není útočeno a je chráněn a účastníci konfliktu jsou povinni jej vnímat jako nestranný a „nezatahovat“ jej do boje. Na straně druhé je zde ovšem povinnost těchto osob jednat neutrálně a vyhnout se jakémukoliv, ať už přímému či nepřímému, zapojení či vměšování se do bojů a ozbrojených operací. A samozřejmě nezneužívat svého postavení. Jak uvádí J. Pictet, jedním z nejzávažnějších porušení principu neutrality by bylo například tolerovat umístění vojenského pozorovacího stanoviště na střeše nemocnice.⁶⁶

Součástí vojenské neutrality MVČK je také pravidlo, že členové a mise MVČK s sebou zásadně, ať už se vydávají na jakékoliv území včetně bojového, nenosí zbraně a cestují neozbrojeni, nepřijímají ozbrojenou ochranu a cestují zásadně pouze v neozbrojených vozidlech.⁶⁷

8. 2 Ideová neutralita

Ideová či také ideologická nebo názorová neutralita staví MVČK mimo politické systémy, náboženské smýšlení, rasové předsudky či různé ideologické směry a druhy smýšlení. Ideová neutralita je odstupem, který si MVČK drží od všech možných druhů ideologií, kromě své vlastní.⁶⁸

Přestože MVČK nevyznává žádnou politickou ideologii či orientaci kromě své vlastní, bylo by naivní se domnívat, že se MVČK otázky politiky a politického dění zcela vyhýbají, neboť realita je právě opačná. Dle D. Forsytha je MVČK „v širším slova smyslu naopak vysoce politická organizace, neboť je veřejným lobbistou tlačící veřejné autority k akceptaci a implementaci takových veřejných opatření a politik, které budou sloužit ve prospěch obětí konfliktů.“⁶⁹ Toto je jeden úhel pohledu, ze kterého je zřejmé, že se MVČK nemůže, už ze své podstaty, zcela od politické sféry odtrhnout – už z toho důvodu, že samotná organizace určitý

⁶⁶ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet.* op. cit., s. 36

⁶⁷ STECK, R.: *In Its Humanitarian Action, the International Committee of the Red Cross Strict Neutrality and Secrecy.* The European Institute. Zář 2010. <<http://www.europeaninstitute.org/August-September-2010/in-its-humanitarian-action-the-international-committee-of-the-red-cross-applies-strict-neutrality-and-secrecy.html>> [poslední přístup 12. 4. 2013]

⁶⁸ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet.* op. cit., s. 36

⁶⁹ „The ICRC is highly political in the broad sense that the organization is a public interest lobby pressing public authorities to accept and implement public policy for the good of the victims of conflicts.“ FORSYTHE, D.: op. cit., s 189

politický tlak vytváří. Neopomenutelným faktem také je, že to, že konáme s neutrální motivací, ještě neznamená, že naše činy vytvoří politicky neutrální následky. I ty nejzákladnější aktivity mohou určité straně konfliktu pomoci více než druhé. Toto se projevilo například v 60. letech v Řecku, kdy samotná přítomnost MVČK v zemi – organizace se zajímala o situaci tehdejších politických vězňů, do určité míry podpořila legitimitu vojenského vedení, které svrhlo v zemi demokratický režim.⁷⁰

Jak uvádí D. Forsythe: „*Není nic takového jako absolutní neutralita.*“, navíc „*Část humanitární politiky spočívá v kalkulování, jak propagovat [svou] neutrální reputaci ve světě politických sil.*“⁷¹ MVČK se za celou svou historii především snaží působit dojmem neutrální organizace a mít pověst neutrální organizace, neboť samotní představitelé MVČK jsou si velice dobře vědomi, že zachovávání neutrality někdy spíše připomíná chůzi po velmi tenkém laně než procházku po jasně vyznačené pěšině. J. Pictet přirovnával to, jak se organizace potýká s politickými událostmi k plavci ve vodě. Stejně jako plavec do vody je MVČK ponořen do politiky až po krk, pokud chce ovšem pokračovat dále, nesmí se té vody (politiky) nalokat, jinak se do ní ponoří a utopí se.⁷²

Pozitivní zprávou je, že i po 150leté historii, a to i přes otevření a zpřístupnění archivů dokumentující činnost MVČK např. ve Vietnamské válce a válce na Korejském poloostrově, existují jen minimální podezření, že by se organizace někdy snažila úmyslně přiklánět určitému státu nebo politické straně. Tedy s výjimkou situace za druhé světové války, kdy výrazně podléhala prioritám švýcarského státu.⁷³ Ne vždy je však MVČK s přesvědčováním zúčastněných států a stran konfliktu o své neutralitě úspěšný. Během první války v Perském zálivu v letech 1980 až 1989 iráňští představitelé dočasně odepřeli delegátům MVČK přístup k válečným zajatcům právě s tvrzením, že organizace je zaujatá a nepostupuje neutrálně. Obecně vzato se však většinou MVČK daří zúčastněné strany o své neutralitě přesvědčit.

8.3 Mlčeti zlato - záruka diskrétnosti a důvěrnosti

Jedním z hlavních znaků, který výrazně odlišuje MVČK od jiných humanitárních organizací a který je taktéž předmětem častých diskusí, je záruka diskrétnosti a důvěrnosti,

⁷⁰ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 192.

⁷¹ Ibid.

⁷² *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet.* op. cit., s. 38

⁷³ FAVEZ, J.: *The Red Cross and the Holocaust.* Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

kteřou organizace subjektům, s nimiž spolupracuje, dává a v drtivé většině případů ji také přísně dodrřuje. MVČK zásadně nevynáší, nesděljuje, ani nepředává třetím stranám jakékoliv informace, které během své činnosti a svého působení zjistí⁷⁴. Organizace tak pracuje na naprosto odlišném principu než například Amnesty International nebo Human Rights Watch, které naopak svou pomoc obětem staví na upozorňování na konkrétní problémy a vyvolávání veřejného tlaku na zúčastněné subjekty⁷⁵.

Záruka diskřétnosti je pevnou a nedílnou součástí principu neutrality. MVČK si důvěru stran konfliktu velmi často získává především díky tomu, že zaručuje, že jakékoliv informace, které se dozví, nebudou dále předávány a rozhodně nebudou zveřejněny za účelem zlepšení podmínek ať už zadržovaných, zajatých či jinak zúčastněných nebo ohrožených osob. Dle bývalého vedoucího právní divize MVČK a současného profesora mezinárodního práva na Geneva's Graduate Institute, Louise Doswald-Becka, „*Praxe neposkytování informací, co si je kdokoliv schopný vzpomenout, existuje prakticky odjakživa.*“⁷⁶

8.3.1 Více stran jedné mince – k čemu vede diskřétnost?

Takto přísné dodrřování diskřétnosti a utajení má pro MVČK několik následků.

Bezesporu chrání samotnou organizaci. Než poskytovat nějaké informace a riskovat tím nařčení z ovlivňování situace, favorizování určité strany konfliktu či jakéhokoliv jiného porušování neutrality, je podstatně praktičtější a bezpečnější neposkytovat informace žádné. Pro MVČK je tak zachování diskřétnosti jednou z cest, jak se vyhnout nežádoucím kontroverzím a nařčením. Jak poznamenal jeden z bývalých vrcholných členů MVČK, členové Červeného kříže „*by se měli vyhnout jakémukoliv postoji, který by mohl ohrozit úspěch jejich práce*“⁷⁷. Jak jsme již zmínili výše, MVČK nechce pouze uplatňovat své právo na neutralitu, ale především být obecně považován za neutrální.

Dalším následkem tohoto přístupu je, že MVČK se díky němu dostává k lidem a do míst, kam se velmi často žádné jiné organizace nemají šanci dostat – například výše zmíněný případ mogadišského přístavu. Stejně tak MVČK získal přístup např. do zadržovacího

⁷⁴ Vyjma informací o zadržovaných či vězňených osobách, které jsou předávány rodinným příslušníkům.

⁷⁵ BERRY, N.: op. cit., s. 29.

⁷⁶ "Not giving information is a practice that has existed for as long as anyone remembers." MORGAN, V.: *The ICRC today is a paradox*. International Service of the Swiss Broadcasting Corporation. 29. 6. 2012 <http://www.swissinfo.ch/eng/swiss_news/The_ICRC_today_is_a_paradox_.html?cid=32993136> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁷⁷ PETITPIERRE, M.: *A Contemporary Look at the International Committee of the Red Cross*. Ženeva: MVČK, 1971. s.: 64

zařízení USA v Guantanamo Bay, do irácké věznice Abu Ghraib, k Palestincům vězněným izraelskými ozbrojenými silami. Mlčení před veřejností a na veřejnosti je tak cenou, kterou MVČK platí za možnost účastnit se a pomáhat.

Právě toto „vykupování“ přístupu mlčenlivostí a diskrétností je opačnou stranou mince záruky důvěrnosti a principu neutrality jako takového. A také je tou stranou mince, která byla vždy považována za problematickou. Dokonce ještě v roce 1864 Henry Dunant napsal jednomu ze svých kolegů: „*Je povinností Mezinárodního Výboru, jehož názor má takový význam a vliv, znát celou a naprostou pravdu a tu následně zveřejnit se vším jejím dobrem a zlem, vyložit fakta jasně a oceňovat jakékoliv odporné chování.*“⁷⁸ Nicméně s cílem dostat se k co největšímu počtu, tehdy ještě převážně, válečných zajatců, MVČK se nakonec vydal cestou mlčenlivosti a diskrétnosti.

Na utajování a nezveřejňování získaných informací se snáší největší kritika především v souvislosti s ochranou lidských práv. MVČK se potýká s nařčeními, že přestože je svědkem krutého porušování lidských práv a má o tomto porušování jedinečné a často také jediné informace, nechává si je zásadně pro sebe a o porušování jak lidských práv, tak mnohdy i MHP tak de facto mlčí a potichu je toleruje. M. Ignatieff, kanadský novinář, historik a politik, tvrdí, že takovýto přístup činní z MVČK pokryteckou organizaci, neboť ve jménu ochrany humanity pasivně přihlíží útokům na ni.⁷⁹ Negativním důsledkem záruky mlčenlivosti a diskrétnosti tak může být, že organizace sama je viděna jako komplic, jestliže ví o vážných porušeních lidských práv či humanitárního práva, ale veřejně na ně neupozorní, přestože takovéto oznámení by s největší pravděpodobností vedlo k zastavení daného porušování a zmírnění utrpení leckdy i stovek jednotlivců.

Pochybnosti o správnosti a morálnosti mlčenlivosti MVČK se objevily především v souvislosti se zjištěním, že MVČK věděl o vážném porušování lidských práv vězňů zadržovaných americkými ozbrojenými silami v irácké věznici Abu Ghraib. Krátce po proniknutí informací o ponižování, bití a mučení vězňů na veřejnost v dubnu 2004, unikla do médií taktéž zpráva MVČK (primárně striktně určena pouze pro MVČK a zmocněné představitele americké vlády) mapující rozsáhlé porušování lidských práv ve věznici. Ze

⁷⁸ “The duty of the International Committee, whose opinion has so much significance and influence, is to know and then to utter the whole truth, to publish this truth in all its good or evil, to set the facts straight and to stigmatize every kind of hateful occurrence.” HUTCHINSON, J.: *Dunant's Dream: War, Switzerland, and the History of the Red Cross*. Bulletin of the History of Medicine. Vol. 74, 2000.

<<http://muse.jhu.edu/journals/bhm/summary/v074/74.1hutchinson.html>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁷⁹ IGNATIEFF, M.: op. cit., s. 296

zprávy bylo patrné, že delegáti MVČK o situaci v Abu Ghraib věděli již minimálně rok, byli si plně vědomi toho, k čemu zde dochází, a zřejmě byli několikrát i nelidského zacházení s vězni svědky.⁸⁰ MVČK věděl o situaci více než rok. Kdyby na ni upozornil veřejnost, je více než pravděpodobné, že by již k dalšímu podobnému mučení a ponižování vězňů v Abu Ghraib nedocházelo. MVČK ovšem „pouze“ informoval a pravidelně urgoval příslušné americké orgány a vytrvale je upozorňoval na nepřipustnost situace. A samozřejmě také poskytoval mučeným a ponižovaným vězňům lékařskou pomoc, potraviny a pokrývky. Takové jsou zásady a fungování MVČK.

Nabízí se otázka, jaká je poté motivace států a vůdců ozbrojených či povstaleckých skupin se vůbec o zlepšení podmínek zajatců, vězňů či civilistů snažit? Jestliže MVČK sice získá přístup, pomůže konkrétnímu člověku, nicméně na základě svých principů má k dispozici pouze omezený vlastní nátlak a přesvědčovací metody. V případě Abu Ghraib se zástupci MVČK vyjádřili mimo jiné⁸¹ také tak, že kromě již zmíněné povinnosti mlčet je od jakéhokoliv zveřejňování informací o situaci ve věznici odrazoval taktéž fakt, že situace se postupně pod nátlakem MVČK měla zlepšovat. MVČK tedy nepovažoval situaci za natolik závažnou, urgentní a vyhrocenou, aby jej to donutilo svou tradiční mlčenlivost porušit.⁸²

Dle D. Forsytha „MVČK uzavřel sám sebe do spletité situace, kdy často žádá o spolupráci ty samé lidi, kteří nejvíce napadají lidskou důstojnost v první řadě.“⁸³ Na jedné straně může být užitečné diskutovat o porušování lidských práv právě s těmi, kteří jsou za ně primárně zodpovědní – představitelé MVČK takto jednali s Ratko Mladičem v 90. letech⁸⁴. Na druhou stranu, jak dlouho je MVČK ochotný vyčkávat a co dělá, jestliže žádná spolupráce nepřichází?

Jak například uvádí Dominik Stillhart, zástupce vedoucího operací MVČK: „Jestliže i přes opakované žádosti je s vězni nadále špatně zacházeno či je MVČK znemožněno pracovat dle svých zavedených pravidel, organizace může upustit návštěv vězňů či svých operací a

⁸⁰ *Red Cross saw widespread abuse*. BBC News. 8. 5. 2004. <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/3694521.stm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]; *Iraq Scandal Reveals Red Cross Pressure*. Global Policy Forum. 15. 5. 2004. <<http://www.globalpolicy.org/component/content/article/176/31410.html>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁸¹ *What is the ICRC's position on the reported abuse of Iraqi prisoners by US and UK forces?* MVČK. 6. 5. 2004. <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/5ynj5r.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁸² *Iraq Scandal Reveals Red Cross Pressure*. op. cit.

⁸³ „So the ICRC locks itself into a complex situation in which it seeks cooperation from the very authorities that are causing most of the affronts to human dignity in the first place.“

⁸⁴ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 124 -131.

veřejně vysvětlit důvod tohoto rozhodnutí.“⁸⁵ V minulosti byla organizace nucena se vypořádat také se situacemi, kdy se účastníci konfliktů snažili spolupráci s MVČK zneužít pro posílení či legitimizaci svého postavení. V roce 1972 například organizace ustoupila od návštěv politických vězňů v Jižním Vietnamu, neboť se obávala, že pomoc, kterou přináší vězňům, není dostatečně velká na to, aby vyvážila možnost, že svou přítomností a kooperací bezděčně vylepšovala reputaci saigonské vlády.⁸⁶ Stejně tak se MVČK částečně stáhl ze svého působení v Etiopii v 80. letech 20. století, neboť měl podezření, že by organizace byla spíše využívána vládou k ospravedlnění svých záměrů, než že by mohla reálně pomoci ohroženým civilistům. Problematické bylo působení MVČK v Srbsku v 90. letech, kdy představitelé sice obecně přislíbili MVČK spolupráci a v některých případech je i pustili k vězněným osobám, avšak dlouhodobě se snažili organizaci držet od důsledků opravdu vážných porušení lidských práv a humanitárního práva stranou.⁸⁷ Dle D. Forsytha je právě toto jedna z největších slabin MVČK – přístup organizace často dovolí představitelům, kteří porušují lidská práva a mezinárodní humanitární právo, aby pokračovali ve svém konání, neboť MVČK se primárně zaměřuje na to, aby k obětem vůbec získala přístup, a v tu chvíli, kdy jej získá, byť jen částečný a bez vyhlídky, že se situace v blízké dobělepší, tak trvá poměrně dlouho než misi „vzdá“, nebo oznámí, že druhá strana dostatečně nespolupracuje. „MVČK jen zdráhavě odmítá nebo se vzdává přístupu k obětem a toto umožňuje nehumánně uvažujícím autoritám, aby s organizací manipulovaly.“⁸⁸ Někdy se mluví o takzvané teorii „ještě jedné příkrývky“ – touha MVČK přinést trpícím o jednu příkrývku více vede k tomu, že organizace s sebou nechává manipulovat bezohlednými autoritami či veliteli.⁸⁹

8.3.2 Proč (ne)vypovídat a nepřístupné archivy

S principem neutrality a zárukou diskrétnosti a důvěryhodnosti vyvstává také otázka vypovídání v soudním řízení. Můžou zástupci MVČK působit jako svědci? MVČK si v posledních letech vybudoval přístup, na jehož základě nedovoluje svým delegátům, aby

⁸⁵ „If, after repeated requests, prisoners continue to be mistreated or if we are prevented from working according to our recognised operating procedures, we may suspend detainee visits or our operations and publicly explain the reasons.“ *Confidentiality, key to the ICRC's work but not unconditional*. MVČK. 2010.

<<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/interview/confidentiality-interview-010608.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁸⁶ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 90 – 94.

⁸⁷ Ibid. s. 315

⁸⁸ „The ICRC is reluctant to reject or give up its access to some victims, and this allows the organization to be manipulated by inhumane authorities.“ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 299

⁸⁹ FORSYTHE, D.: *The ICRC: a unique humanitarian protagonist*. International Review of the Red Cross. Vol. 89. Ženeva: MVČK, 2007. s. 81 <<http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc-865-forsythe.pdf>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

svědčili v trestních řízeních, a vyžaduje, aby byla trestními soudy/tribunály akceptována a respektována. Je zajímavé, že ještě po konci druhé světové války tři delegátů MVČK podali písemné svědectví pro potřeby Norimberského tribunálu, nicméně učinili tak až po svolení organizace.⁹⁰ Právo zástupců MVČK nevypovídat potvrdil v případě Prosecutor v. Simic et al.⁹¹ i Mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii, který judikoval, že: „...obyčejové mezinárodní právo zaručuje MVČK absolutní právo k neuvádění informací souvisejících s prací MVČK.“⁹² Toto právo bylo následně zakotveno i do procesních pravidel Mezinárodního trestního soudu.⁹³ Představitelé MVČK před Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii argumentovali právě dlouhodobě ustálenými principy a zásadami, na kterých je činnost MVČK od počátku založena. Zároveň zdůrazňovali, že nemožnost dodržet mlčenlivost a záruku důvěrnosti a diskrétnosti by nejen de facto znemožňovala terénním pracovníkům naplno odvádět svou práci, neboť by vedla k oslabení důvěry mezi MVČK a příslušníky dané strany ozbrojeného konfliktu, ale zároveň by je vystavovala i nebezpečí, pokud by zde byla možnost, že budou jednou povinni o věcech, které viděli a zjistili, svědčit před soudem. Na druhou stranu bez relevance není ani argument mnoha odpůrců rozhodnutí tribunálu - a to, že tento přístup možná mnohdy povede k tomu, že mnohé zločiny uniknou spravedlivému potrestání, neboť zaměstnanci MVČK byli jedny z mála osob, ne-li jediných, které o nich mohli podat přesvědčivé svědectví.

Prísna důvěrnost materiálů MVČK se týká nejen aktuálních případů, ale sahá i hluboko do minulosti. Až do roku 1996 bylo možné získat přístup do archivů MVČK jen ve velmi výjimečných případech. Materiály nebyly přístupné např. ani pro soudní účely.⁹⁴ V roce 1996 přijal MVČK nová pravidla, která poprvé ve své historii umožnila přístup širší veřejnosti k některým z archivovaných materiálů⁹⁵. Pro obecné dokumenty bylo stanoveno ochranné embargo na 50 letech a u materiálů soukromé povahy dokonce na 100 let. Na světlo se tak poprvé začaly dostávat informace o činnosti MVČK z období první a částečně i druhé

⁹⁰ *Recognition of the ICRC's long-standing rule of confidentiality. An important decision by the International Tribunal for the former Yugoslavia.* International Review of the Red Cross. No. 838. Ženeva: MVČK, 2000. <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jqhq.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁹¹ Prosecutor v. Simic et al. (rozsudek) IT-95-9 (13. 4. 1999) <<http://www.icty.org/case/simic/4>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁹² „...customary international law provides the ICRC with an absolute right to nondisclosure of information relativ to the work of the ICRC.“ *Recognition of the ICRC's long-standing rule of confidentiality. An important decision by the International Tribunal for the former Yugoslavia.* op. cit..

⁹³ Pravidlo 73(4) to 73(6). Viz: SCHABAS, W.: *Introduction to the International Criminal Court.* Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

⁹⁴ *Confidentiality, key to the ICRC's work but not unconditional.* op. cit..

⁹⁵ *New access rules open the archives of the International Committee of the Red Cross to historical research and to the general public.* Ženeva: MVČK, 1996. <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jnb6.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

světové války. K druhé úpravě pravidel pro přístup do archivů MVČK došlo v roce 2004, kdy se ochranné embargo pro obecné dokumenty zkrátilo na 40 let a pro dokumenty soukromé povahy na let 60. MVČK se tak dle svých slov snaží následovat současné trendy a umožnit širší veřejnosti přístup do archivů, zároveň usnadnit transparentní a otevřený pohled do své historie a činnosti. To všem ovšem bez narušení svých zakotvených zásad a principů – i proto je doba, po jejímž uplynutí můžou být dokument zveřejněny, ještě stále poměrně dlouhá. S posledním „otevřením“ archivů se zpřístupnily záznamy například z války na Korejském poloostrově, Suezského konfliktu, Alžírské války a Kubánské krize.⁹⁶

9. Závěr

*„Řekněte mi: Kdo není se mnou, je proti mně.
A já vám odpovím: Jsem se všemi těmi, kdo trpí, to je postačující.“*

- Jean Pictet

V roce 1863 začínal MVČK jako Výbor pěti, sdružení pěti lidí odhodlaných vtisknout nejen pravidlům, ale i realitě války více lidskosti a zájmu o lidské utrpení. Dnes, tedy po 150 letech, má MVČK více než 12 000 zaměstnanců v 80 zemích světa⁹⁷. Už tato čísla ukazují, jak velký kus cesty od té doby organizace beze sporu ušla.

Dovolím si se v tuto chvíli na okamžik vrátit k přirovnání, které jsem použila v úvodu této práce. Pokud se budeme snažit vidět MVČK jako heroického vůdce, bude pro nás realita zklamáním. MVČK je organizace s omezeným mandátem, omezenými prostředky a omezeným vlivem. V souvislosti se situací v Bosně v 90. letech jeden z delegátů MVČK, který navštěvoval tehdejší válečné zajatce, prohlásil: „*Jedinou věc, kterou pro ně často můžete udělat, je ujistit se, že jsou nakrmení – než je zastřelí.*“⁹⁸ I toto je realita práce pro MVČK. Přes všechny své výsady a speciální neutrální postavení MVČK nemůže být

⁹⁶ *The International Committee of the Red Cross reduces the protective embargo on access to its archives.* Ženeva: MVČK, 2004. <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_856_pitteloup_eng.pdf> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁹⁷ *About the International Committee of the Red Cross.* MVČK, 2010. <<http://www.icrc.org/eng/who-we-are/overview-who-we-are.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

⁹⁸ Urs Boegli citován Elizabeth Beckerovou v „*Red Cross Man in Guantanamo: A 'Busybody,' but Not Unwelcome*“ New York Times, 20. 2. 2002, A10.

odpovědí na všechny konflikty světa a ostatně ani nechce. Naopak – ustanovené principy organizaci jasně vedou k tomu, aby se tím, kdo daný konflikt začal, na čí straně je pravda a co je či není spravedlivé, absolutně nezabývala. Jak poznamenal H. Dunant: „*MVČK na základě morálky válku odsuzuje, avšak problematiku její prevence považuje za otázku politiky a do té nezasahuje.*“⁹⁹ či také slovy jednoho z delegátů: „*MVČK se nikdy nesnažil být mediátorem ve velkých otázkách války a míru.*“¹⁰⁰ Navíc nelze ignorovat fakt, že jedním z důvodů, proč státy a příslušníci ozbrojených skupin s MVČK vůbec komunikují a spolupracují, je, že vědí, že organizace nebude nějakým způsobem ovlivňovat klíčové problémy daného konfliktu nebo se snažit zasáhnout do jejich řešení.¹⁰¹ Organizace si zvolila za svůj hlavní cíl ochranu a péči o oběti válek a ozbrojených konfliktů a tomuto cíli plně přizpůsobila svůj přístup, pravidla a zásady. I se všemi omezeními a určitou mírou „bezzubosti“, které je nucena za něj platit.

Bylo by nicméně, dle mého názoru, chybou považovat MVČK za nevýznamnou či slabou organizaci, která plní roli pouze onoho, v úvodu práce zmíněného, „marginálního sociálního pracovníka“. Organizace si za svou historii vybudovala výtečnou pověst - především co se integrity a dodržování stanovených pravidel týče. Je předvídatelným a spolehlivým partnerem. Stejně tak má MVČK dlouhodobě pověst důvěryhodného a neutrálního informačního zdroje – když už se rozhodne nějaké informace uveřejnit.¹⁰²

Hlavní síla MVČK však spočívá především v dlouhodobém, usilovném a striktním zaměření na svůj, před 150 lety stanovený, cíl. A toto úsilí přináší své ovoce. Slovy D. Forsytha: „*[MVČK] je vytrvalý, houževnatý a schopný přeměnit se hlavy až k patě a přitom všem se stále soustředit na svůj cíl, překonávat nejen své neúspěchy a chyby, ale i lhostejnost a brutalitu mnohým bojujících stran. MVČK navíc postupně výrazně rozšířil oblast svého trvalého zájmu, a to s působivými výsledky.*“¹⁰³ S určitou nadsázkou si tak lze MVČK představit jako člověka, který kráčí onou vodou politiky a násilí. Pomalu, s obtížemi, občasnými uklouznutími, ale stále a vytrvale – a i díky tomu se mu v konečném důsledku daří vůbec kráčet a ještě se někam posouvat.

⁹⁹ BUGNION, F.: *Le Comité International de la Croix-Rouge et la protection des victimes de la guerre*. Ženeva: MVČK, 1994, s. 106.

¹⁰⁰ „the ICRC has never pretended to be a mediator on the big questions of war and peace,“ BLONDEL, J.: „*Rôle du CICR en matière de prévention des conflits armés: possibilités d'action et limites.*“ International Review of the Red Cross, No. 844. Ženeva: MVČK, 2001. s. 923–46.

¹⁰¹ FORSYTHE, D.: op. cit., s. 310.

¹⁰² Ibid. s. 305.

¹⁰³ Ibid. s. 307

Z informací, které se mi podařilo o MVČK shromáždit, vyplývá, že i přes své neúspěchy¹⁰⁴, přerušené mise¹⁰⁵, uniklé informace¹⁰⁶ či kritiku¹⁰⁷, jsou organizace a její jedinečný charakter obecně mezinárodním společenstvím uznávány a respektovány.¹⁰⁸ Jestliže tedy akceptujeme specifické postavení, které si MVČK za dobu své existence vybudoval, musíme zároveň akceptovat i způsob, jakým pracuje. Se všemi jeho klady i zápory. Nelze si vybrat pouze pozitivní faktory a ty problematické zatratit – obzvlášť pokud právě ony jsou klíčem k úspěchu. Je nutné se rozhodnout pro jednu cestu a tu plně akceptovat - i se všemi jejími důsledky. Jinak řečeno slovy J. Picteta – „*Není možné sloužit zároveň milosrdenství a spravedlnosti. Není možné si zároveň vybrat milosrdenství a boj. Musíte si vybrat. Mezinárodní výbor Červeného kříže si již před dlouhou dobou zvolil milosrdenství.*“¹⁰⁹

¹⁰⁴ Např. problematické působení MVČK za druhé světové války – viz. FAVEZ, J.: op. cit..

¹⁰⁵ Např. Vietnam, Etiopie či Peru – viz. FORSTYHE, D.: op. cit.

¹⁰⁶ Např. výše zmíněná Zpráva MVČK k porušování lidských práv v irácké věznici Abu Ghraib

¹⁰⁷ Vítz. IGNATIEFF, M.: *Warrior's Honor: Ethnic War and the Modern Conscience*. op. cit.

¹⁰⁸ „It has been widely accepted that limited mandate and discreet tactics are the price paid for the organization's access to victims. The organization believes that whatever influence it has stems from its “non-political” and limited focus.“ Ibid. s. 309

¹⁰⁹ *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet*. op. cit.

Seznam použité literatury a zdrojů

Smlouvy, rozsudky a dokumenty OSN

- První Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. 75 UNTS 31/ [1958]
- Druhá Ženevská úmluva o osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři. 75 UNTS 85/[1958]
- Třetí Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci. 75 UNTS 135/[1958]
- Čtvrtá Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války. 75 UNTS 287/ [1958]
- Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů 1125 UNTS 3/[1991]
- Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter 1125 UNTS 609/[1991].
- Prosecutor v. Simic et al. (rozsudek) IT-95-9 (13. 4. 1999)
<<http://www.icty.org/case/simic/4>> [poslední přístup 13. 4. 2013]

Knihy a monografie

- BERRY, N.: *War and the Red Cross: The Unspoken Mission*. New York: St Martins Press, 1997
- BUGNION, F.: *Le Comité International de la Croix-Rouge et la protection des victimes de la guerre*. Ženeva: MVČK, 1994
- CASTEX, R.: *Strategic Theories*. Naval Inst Press. 1994
- COLLINS, E.: *War, Politics and Power*. Chicago: 1962
- DUNANT, H.: *Vzpomínka na Solferino*. První vydání v roce 1862.
<http://www.cervenkykruz.eu/cz/mhp_knihovna/solferino.pdf> [poslední přístup 14. 4. 2013]
- FAVEZ, J.: *The Red Cross and the Holocaust*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999
- FORSYTHE, D.: *Humanitarians*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005
- IGNATIEFF, M.: *Warrior's Honor: Ethnic War and the Modern Conscience*. Holt Paperbacks, 1998

- ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv: *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010
- PETITPIERRE, M.: *A Contemporary Look at the International Committee of the Red Cross*. Ženeva: MVČK, 1971
- PICTET, J.: *Le droit humanitaire et la protection des victimes de la guerre*. Leiden: Sijthoff, 1973
- RIEFF, D.: *A Bed for the Night: Humanitarianism in Crisis*. Simon&Schuster, 2002
- SHAW, M. N.: *International Law*. 6. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2008
- SCHABAS, W.: *Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004
- ŠVEJNOHA, J.: *Historie Mezinárodního Červeného kříže*. Praha: Úřad Českého Červeného kříže, 2008
- *The Fundamental Principles of the Red Cross: Commentary by Jean Pictet*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Ženeva: MVČK, 1979
- WEERAMANTRY, C. G.: *Universalizing International Law*. Martinus Nijhoff Publishers. 2004
- YODDER, J.: *Just War Tradition: Is It Credible?*. Christian Century. 1991

Odborné a novinové články a sborníky

- *About the International Committee of the Red Cross*. MVČK, 2010.
<<http://www.icrc.org/eng/who-we-are/overview-who-we-are.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- ALBON, CH.: *Taliban Combat Medicine, ICRC Neutrality*. Conflict Health. 2010.
<<http://conflicthealth.com/taliban-combat-medicine-icrc-neutrality/>> [poslední přístup 11. 4. 2013]
- *Annual Report 1979*. MVČK. Ženeva: MVČK, 1980
- Arab Uprisings. BBC News. <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12813859>> [poslední přístup 12. 4. 2013]
- BECKER, E.: *Red Cross Man in Guantanamo: A Busybody but not Unwelcome*.“ New York Times, 20. 2. 2002.

- BLONDEL, J.: “*Rôle du CICR en matière de prévention des conflits armés: possibilités d’action et limites.*” International Review of the Red Cross, No. 844. Ženeva: MVČK, 2001
- BUGNION, F.: *Hommage à Jean Pictet*. Revue internationale de la Croix-Rouge. 2002. <<http://www.icrc.org/fre/resources/documents/misc/5fzjhb.htm>> [poslední přístup 9. 4. 2013]
- *Impartiality: view from a Red Crescent volunteer in the field*. MVČK, 2013
- HUTCHINSON, J.: *Dunant’s Dream: War, Switzerland, and the History of the Red Cross*. Bulletin of the History of Medicine. Vol. 74, 2000. <<http://muse.jhu.edu/journals/bhm/summary/v074/74.1hutchinson.html>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *Confidentiality, key to the ICRC’s work but not unconditional*. MVČK. 2010. <<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/interview/confidentiality-interview-010608.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- FORSYTHE, D.: *The ICRC: a unique humanitarian protagonist*. International Review of the Red Cross. Vol. 89. Ženeva: MVČK, 2007. s. 81 <<http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc-865-forsythe.pdf>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *Iraq Scandal Reveals Red Cross Pressure*. Global Policy Forum. 15. 5. 2004. <<http://www.globalpolicy.org/component/content/article/176/31410.html>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- LITRÉ, É.: *Le Dictionnaire de la langue française*. 1877. <<http://litre.reverso.net/dictionnaire-francais/definition/humanit%C3%A9>> [poslední přístup 8. 4. 2013]
- MORGAN, V.: *The ICRC today is a paradox*. International Service of the Swiss Broadcasting Corporation. 29. 6. 2012 <http://www.swissinfo.ch/eng/swiss_news/The_ICRC_today_is_a_paradox_.html?cid=32993136> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- NAFZIGER, E., WAYNE, F. a VAYRYNEN, R. (eds.): *War, Hunger and Displacement*. Vol. 2. Oxford: Oxford University Press, 2000. s. 220.
- *Neuter*. The Free Dictionary. <<http://www.thefreedictionary.com/neuter>> [poslední přístup 11. 4. 2013]

- *New access rules open the archives of the International Committee of the Red Cross to historical research and to the general public.* Ženeva: MVČK, 1996.
<<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jnb6.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *Recognition of the ICRC's long-standing rule of confidentiality. An important decision by the International Tribunal for the former Yugoslavia.* International Review of the Red Cross. No. 838. Ženeva: MVČK, 2000.
<<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jqhq.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *Red Cross gives first aid lessons to Taliban.* The Guardian. 25. 5. 2010.
<<http://www.guardian.co.uk/world/2010/may/25/red-cross-first-aid-taliban>> [11. 4. 2013]
- *Red Cross saw widespread abuse.* BBC News. 8. 5. 2004.
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/3694521.stm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *Red Cross Unapologetic About Taliban First-Aid Help.* NPR. 26. 5. 2010.
<<http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=127138105>> [poslední přístup 12. 4. 2013]
- STECK, R.: *In Its Humanitarian Action, the International Committee of the Red Cross Applies Strict Neutrality and Secrecy.* The European Institute. Srpen-září 2010. <<http://www.europeaninstitute.org/August-September-2010/in-its-humanitarian-action-the-international-committee-of-the-red-cross-applies-strict-neutrality-and-secrecy.html>> [poslední přístup 8. 4. 2013]
- *Taliban learning first aid from Red Cross workers.* The Washington Times. 26. 5. 2010. <<http://www.washingtontimes.com/news/2010/may/26/taliban-learning-first-aid-from-red-cross-workers/?page=all>> [poslední přístup 11. 4. 2013]
- TAVEL, M.: *Le volontariat dans la Croix-Rouge.* Revue Internationale de la Croix-Rouge. Vol. 61, Issue 719. International Committee of the Red Cross, 1979.
- *Terrorist Organization Profile: Taliban.* National Consortium for The Study of Terrorism and Responses to Terrorism. University of Maryland.
<http://www.start.umd.edu/start/data_collections/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=4279> [11. 4. 2013]
- *The ICRC Mandate and Mission.* ICRC. <<http://www.icrc.org/eng/who-we-are/mandate/overview-icrc-mandate-mission.htm>> [poslední přístup 5. 4. 2013]

- *What is the ICRC's position on the reported abuse of Iraqi prisoners by US and UK forces?* MVČK. 6. 5. 2004.
<<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/5ynj5r.htm>> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *The International Committee of the Red Cross reduces the protective embargo on access to its archives.* Ženeva: MVČK, 2004.
<http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_856_pitteloup_eng.pdf> [poslední přístup 13. 4. 2013]
- *Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce.* Noviny Červeného kříže, číslo 3. 2010
- *Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce.* Noviny Červeného kříže, číslo 5. 2010
- *Základní principy Červeného kříže a Červeného půlměsíce.* Noviny Červeného kříže, číslo 1. 2011